

PRACE NAUKOWE
Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
RESEARCH PAPERS
of Wrocław University of Economics

247

Finanse publiczne

pod redakcją
Jerzego Sokołowskiego
Michała Sosnowskiego
Arkadiusza Żabińskiego

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2012

Recenzenci: Teresa Famulska, Beata Filipiak, Tadeusz Juja, Andrzej Miszczuk,
Krystyna Piotrowska-Marczak, Marzanna Poniatowicz, Grażyna Wolska,
Urszula Zagóra-Jonszta

Redakcja wydawnicza: Jadwiga Marcinek, Joanna Świrska-Korlub

Redakcja techniczna: Barbara Łopusiewicz

Korekta: Zespół

Łamanie: Beata Mazur

Projekt okładki: Beata Dębska

Publikacja jest dostępna na stronie www.ibuk.pl

Streszczenia opublikowanych artykułów są dostępne w międzynarodowej bazie danych
The Central European Journal of Social Sciences and Humanities <http://cejsh.icm.edu.pl>
oraz w The Central and Eastern European Online Library www.ceeol.com
a także w adnotowanej bibliografii zagadnień ekonomicznych BazEkon
http://kangur.uek.krakow.pl/bazy_ae/bazekon/nowy/index.php

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania
znajdują się na stronie internetowej Wydawnictwa
www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

Kopiowanie i powielanie w jakiegokolwiek formie
wymaga pisemnej zgody Wydawcy

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
Wrocław 2012

ISSN 1899-3192

ISBN 978-83-7695-213-0

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Druk: Drukarnia TOTEM

Spis treści

Wstęp	11
Grażyna Ancyparowicz, Miłosz Stanisławski: Polski długi publiczny w latach 1991-2015	13
Arkadiusz Babczuk: Zadłużenie spółek komunalnych. Wybrane problemy..	24
Wiesława Cieślewicz: Zwolnienie podatkowe jako forma wspierania inwestycji – przypadek specjalnych stref ekonomicznych w Polsce	36
Agnieszka Cyburt: Uwarunkowania absorpcji funduszy Unii Europejskiej na przykładzie gmin województwa lubelskiego	46
Jolanta Gałuszka: Koncepcja ujednoczenia podatku w prawie Unii Europejskiej.....	60
Feliks Grądalski: Równowaga finansów publicznych w warunkach reparycyjnego systemu emerytalnego	70
Sylvia Grenda: Niejednoznaczność przepisów podatkowych i jej wpływ na przejrzystość systemu podatkowego w Polsce	79
Piotr Gut: Wybrane regulacje europejskie i krajowe mające przeciwdziałać nadużyciom w podatku VAT.....	90
Dagmara Hajdys: Procedura wyboru partnera prywatnego jako podstawowa determinanta zawarcia umowy partnerstwa publiczno-prywatnego.....	100
Jarosław Hermaszewski: Problemy w ocenie skuteczności zarządzania jednostką samorządu terytorialnego – analiza porównawcza wybranych gmin	109
Małgorzata Magdalena Hybka: Podatkowa grupa kapitałowa na gruncie przepisów ustawy o podatku obrotowym w Niemczech	120
Maria Jastrzębska: System zarządzania ryzykiem w jednostce samorządu terytorialnego – zarys problemu	130
Danuta Kołodziejczyk: Subwencja wyrównawcza jako źródło wsparcia finansowego gmin w Polsce.....	139
Paweł Kowalik: Sposób obliczania potencjału podatkowego niemieckich gmin	151
Iwona Kowalska: Instrumenty finansowe wspierające ideę podwyższenia wieku emerytalnego w Polsce	161
Agnieszka Krzemińska: Ekonomiczna pozycja sektora samorządowego w systemie finansów publicznych w Polsce	170
Janusz Kudła: Zmiany struktury wpływów budżetowych w wybranych państwach Unii Europejskiej w latach 2008-2010	180
Piotr Laskowski: Budżet zadaniowy jako narzędzie realizacji strategii rozwoju jednostki samorządu terytorialnego	191

Sylwia Łęgowik-Świącik: Problemy wdrażania kontroli zarządczej w sektorze finansów publicznych	202
Zofia Łękawa: Możliwości wykorzystania metody DEA do oceny wiarygodności ekonomicznej jednostki samorządu terytorialnego – przegląd badań i praktyczny aspekt zastosowania metody	210
Paweł Marszałek: Finansyzacja – problemy i kontrowersje	220
Magdalena Miszczuk: Deficyty i zadłużenie wybranych jednostek samorządu terytorialnego w świetle ograniczeń ustawowych	231
Ewelina Młodzik: Zarządzanie ryzykiem w świetle nowej ustawy o finansach publicznych	240
Jarosław Olejniczak: Wskaźnik podstawowych dochodów podatkowych na mieszkańca a poziom rozwoju gmin – na przykładzie województwa dolnośląskiego	249
Monika Pasternak-Malicka: Elektroniczne deklaracje jako dogodna forma rozliczeń podatku dochodowego od osób fizycznych	260
Paweł Piątkowski: Strategie finansowania długu publicznego a ryzyko kryzysu walutowego	274
Krystyna Piotrowska-Marczak: Kierunki i skutki reformy finansów publicznych w Polsce od 2012 roku	283
Krystyna Piotrowska-Marczak, Tomasz Uryszek, Aneta Tylman: Zarządzanie finansami publicznymi poprzez dążenie do osiągnięcia nadwyżki budżetowej	292
Marian Podstawka, Agnieszka Deresz: Redystrybucyjna rola obciążeń finansowych osób fizycznych w latach 2008-2010	301
Piotr Ptak: Wydatkowa reguła dyscyplinująca a poprawa stanu finansów publicznych w Polsce	314
Joanna Rakowska: Statystyczne i praktyczne znaczenie środków unijnych dla gmin	325
Jarosław Skorwider: Możliwości kształtowania potencjału inwestycyjnego powiatów	336
Michał Sosnowski: Realizacja zasady sprawiedliwego opodatkowania w podatku dochodowym od osób fizycznych	346
Marcin Stępień: Klasyfikacja i pomiar wybranych kategorii ekonomicznych w aspekcie prawa bilansowego i podatkowego	359
Monika Szudy: Polityka fiskalna Hiszpanii w warunkach kryzysu ekonomicznego 2008+	367
Michał Thlon, Piotr Podsiadło: Emisja obligacji katastrofalnych w ramach partnerstwa publiczno-prywatnego jako źródło finansowania ryzyka katastrof	378
Monika Truszkowska-Kurstak: Problematyka zachowania wiarygodności sprawozdań finansowych samodzielnych publicznych zakładów opieki zdrowotnej w świetle obowiązujących przepisów prawa – wybrane zagadnienia	390

Alina Walenia: Zasilanie finansowe z budżetu państwa a realizacja ustawowych zadań przez gminy Podkarpacia.....	401
Adam Wasilewski: Finansowe wsparcie Unii Europejskiej dla gminnych inwestycji infrastrukturalnych jako instrument polityki rozwoju pozarolniczej działalności gospodarczej na obszarach wiejskich.....	412
Mirosław Wasilewski, Marzena Ganc: Funkcjonowanie podatku VAT w opinii rolników indywidualnych oraz możliwości wprowadzenia podatku katastralnego w rolnictwie.....	421
Barbara Wieliczko: Stan finansów publicznych w Polsce a wsparcie rolnictwa.....	430
Dorota Wyszowska: Zdolność absorpcyjna jednostek samorządu terytorialnego w zakresie środków pomocowych UE (na przykładzie gmin województwa podlaskiego).....	440
Jolanta Zawora: Partnerstwo publiczno-prywatne jako forma finansowania inwestycji publicznych.....	449
Magdalena Ziolo: Inwestycje komunalne w aspekcie dobra publicznego i zdolności gmin do ich realizacji.....	459
Arkadiusz Żabiński: Instytucjonalne uwarunkowania wykorzystania uproszczonych form opodatkowania.....	470

Summaries

Grażyna Ancyparowicz, Miłosz Stanisławski: Public deficit in Poland from 1991 to 2015.....	23
Arkadiusz Babczuk: Municipal companies' debt. Selected problems.....	35
Wiesława Cieślewicz: Tax relief as a form of investment support – a case of special economic zones in Poland.....	45
Agnieszka Cyburt: Conditioning of absorption of the European Union funds on the example of communes of the Lubelskie Voivodeship.....	59
Jolanta Gałuszka: The concept of tax unification in the European Union law.....	69
Feliks Grądalski: Public finance equilibrium in defined benefit pension system.....	78
Sylwia Grenda: The ambiguity of tax regulations and its influence on the transparency of the Polish tax system.....	89
Piotr Gut: Selected European and Polish regulations to prevent value added tax abuse.....	99
Dagmara Hajdys: The procedure for selecting a private partner as a prerequisite for concluding a public-private partnership agreement.....	108
Jarosław Hermaszewski: Problems in the assessment of management effectiveness of local government units – comparative analysis of selected communities.....	119

Malgorzata Magdalena Hybka: VAT grouping in the provisions of the turnover tax law in Germany.....	129
Maria Jastrzębska: Risk management system in territorial self-government units – outline of the issue	138
Danuta Kołodziejczyk: Compensatory subsidies as a source of financial support for Polish communes	150
Paweł Kowalik: The method of calculating the amount of fiscal capacity of German municipalities.....	160
Iwona Kowalska: Financial instruments to support the idea of extending retirement age in Poland	169
Agnieszka Krzemińska: Local government sector economic position in the public finances in Poland	179
Janusz Kudła: Adjustment of general government revenues during the financial crisis 2008-2010.....	190
Piotr Laskowski: Assignment budgeting as a tool for implementing developmental strategies of local government units	201
Sylvia Łęgowik-Świącik: Problems with the implementation of management control in public finance sector.....	209
Zofia Łękawa: Potential applications of data envelopment analysis in the evaluation of economic credibility of a self-government entity – a review of research and a practical aspect of method’s application.....	219
Paweł Marszałek: Financialization – problems and controversies	230
Magdalena Miszczuk: Deficits and debt of selected self-government units in the light of statutory restrictions.....	239
Ewelina Młodzik: Risk management in the light of the act of public finance	248
Jarosław Olejniczak: Basic tax income per capita versus the level of development of municipalities – the example of Lower Silesian voivodeship..	259
Monika Pasternak-Malicka: E-filing as a convenient way to file personal income tax forms	273
Paweł Piątkowski: Strategies of financing of public debt and the risk of currency crisis	282
Krystyna Piotrowska-Marczak: Directions and effects of public finance reform in Poland from 2012.....	291
Krystyna Piotrowska-Marczak, Tomasz Uryszek, Aneta Tylman: Management of public finances in a way leading to the budgetary surplus	300
Marian Podstawka, Agnieszka Deresz: Redistribution function of personal financial charges in 2008-2010	313
Piotr Ptak: Disciplined spending rule and improvement of public finances position in Poland	324
Joanna Rakowska: Significance of EU funds for communes – budget aspects and authorities’ opinions.....	334
Jarosław Skorwider: Opportunities of creating the investment potential of rural counties	344

Michał Sosnowski: Implementation of the principle of fair taxation in the individual income tax	358
Marcin Stępień: Classification and measurement of some economic categories in the aspect of balance and tax law.....	366
Monika Szudy: Fiscal policy in Spain in the conditions of economic crisis 2008+	377
Michał Thlon, Piotr Podsiadło: Issue of catastrophic bonds in the range of Public Private Partnership as a source of disaster risk financing.....	389
Monika Truszkowska-Kurstak: Problems of maintaining credibility of independent public health care centres' financial reports in the light of law chosen issues.....	400
Alina Walenia: Financing from state budget and implementation of statutory tasks by Subcarpathian communes.....	411
Adam Wasilewski: EU financial support for communal infrastructural investments as a tool of development policy of non-agricultural economic activity in rural areas	420
Mirosław Wasilewski, Marzena Ganc: Functioning of Value Added Tax in the opinion of individual farmers and the possibilities of cadastral tax implementation in agriculture	429
Barbara Wieliczko: Public finance in Poland vs. support for agriculture	439
Dorota Wyszowska: Self-government entities' absorption capacity of EU aid funds (Podlaskie Voivodeship communes – case study).....	448
Jolanta Zawora: Public-private partnership as a form of financing of public investment.....	458
Magdalena Ziolo: Municipal investments as a category of public goods and the ability of municipalities to undertake them	469
Arkadiusz Żabiński: Institutional conditioning of use lump-sum-based forms of taxation	481

Mirosław Wasilewski, Marzena Ganc

Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie

FUNKCJONOWANIE PODATKU VAT W OPINII ROLNIKÓW INDYWIDUALNYCH ORAZ MOŻLIWOŚCI WPROWADZENIA PODATKU KATASTRALNEGO W ROLNICTWIE¹

Streszczenie: Celem przeprowadzonych badań było określenie opinii rolników indywidualnych dotyczących oceny funkcjonującego dotychczas podatku VAT oraz możliwości wprowadzenia podatku katastralnego w rolnictwie. W roku 2010 przeprowadzono wywiad kierowany z wykorzystaniem kwestionariusza. Dobór gospodarstw do badań był losowy i obejmował 302 gospodarstwa z terenu całej Polski. W opinii większości rolników podatek katastralny spowoduje wzrost obciążeń fiskalnych gospodarstw i obniży opłacalność produkcji rolniczej. Rolnicy z małych gospodarstw pod względem powierzchni UR oraz siły ekonomicznej nie oceniali dobrze skutków funkcjonowania systemu podatku VAT w rolnictwie, ponieważ skala odliczeń z tego tytułu nie rekompensuje wahań w cenach produktów rolniczych.

Słowa kluczowe: podatek rolny, kataster, podatek VAT w rolnictwie.

1. Wstęp

Zgodnie z obowiązującymi od 1 maja 2004 r. zasadami funkcjonowania podatku od towarów i usług produkty rolne opodatkowane są 3% stawką podatku od towarów i usług (VAT)². Oznacza to, że przy sprzedaży produktów rolnych rolnicy rozliczający podatek VAT na zasadach ogólnych przy wystawianiu faktur sprzedaży uwzględniają 3% podatek VAT. Do rozliczania VAT na zasadach ogólnych są zobowiązani rolnicy, których roczne przychody netto ze sprzedaży przekraczają 800 tys. euro, oraz rolnicy, którzy dobrowolnie zdecydują o takiej formie rozliczania podatku VAT. Pozostali rolnicy, tzw. ryczałtowi, są zwolnieni z podatku VAT, a zapłacony przez nich podatek zawarty w cenach towarów usług nabywanych do produkcji rolnej rekompensuje 5% stawka zryczałtowanego zwrotu uwzględniana przez podmioty skupujące od rolników produkty rolne w wystawianych fakturach zakupu.

---

¹ Praca naukowa finansowana ze środków na naukę w latach 2008-2011 jako projekt badawczy nr N N113 032535.

² Ustawa z dnia 11 marca 2004 r. o podatku od towarów i usług (DzU nr 54, poz. 535 z późn. zmian.).

Zryczałtowany system rozliczania podatku VAT został wprowadzony głównie z myślą o rolnikach korzystających ze zwolnienia od podatku VAT, a jednocześnie dokonujących sprzedaży wytworzonych produktów rolnych oraz świadczących odpłatne usługi rolnicze. System ryczałtowy zapewnia rekompensowanie rolnikom podatku VAT zapłaconego w cenach nabywanych środków produkcji. System ryczałtowy daje rolnikom korzystającym ze zwolnień od podatku VAT prawo do zwrotu podatku w wysokości 5% od nabywców produktów rolnych i usług rolniczych. Jednocześnie nabywcy produktów rolnych i usług rolniczych będący podatnikami VAT, wypłacający rolnikom zryczałtowany VAT, zwiększają ogólną kwotę podatku naliczonego, zmniejszając tym samym podatek należny³.

Prawidłowe rozliczanie podatku od towarów i usług (VAT) jest jednym z najtrudniejszych zadań, z jakim się borykają się podatnicy rozliczający się według zasad ogólnych. Podatek ten stanowi jedną z głównych pozycji na liście budżetowych wpływów finansowych (około 50%), a kontrola prawidłowości rozliczeń stanowi ważny cel postępowań prowadzonych przez urzędy skarbowe. Konsekwencje nieprawidłowych rozliczeń są bardzo dotkliwe – dlatego w każdej organizacji, czy jest to firma, czy gospodarstwo rolne – konieczne jest nieustanne podnoszenie poziomu wiedzy związanej ze stosowaniem przepisów dotyczących podatku VAT⁴.

Podatek rolny w obowiązującej konstrukcji nie pełni przypisanych mu funkcji fiskalnych. Środki pozyskiwane przez gospodarstwa rolne w postaci dotacji obszarowych są zwracane bowiem z nadwyżką w stosunku do poniesionych obciążeń z tytułu tego podatku⁵. Prowadzenie działalności rolniczej jest w wielu aspektach odmiennie traktowane w kategoriach formalnoprawnych w stosunku do innych form działalności gospodarczej, lecz ostateczny ekonomiczny cel – uzyskanie możliwie największej nadwyżki finansowej – jest taki sam dla wszystkich podmiotów gospodarczych, bez względu na rodzaj wykonywanej działalności. Dlatego też, rozpatrując zagadnienie formy rozliczania podatku VAT z punktu widzenia rolnika, należy przede wszystkim uwzględnić jej wpływ na stan finansów gospodarstwa⁶.

Podatek katastralny określany jest systemem *ad valorem*, gdyż to właśnie wartość danej nieruchomości jest podstawą jej opodatkowania. W założeniu twórców tak przyjęta forma podatku skłaniać ma do bardziej racjonalnego gospodarowania nieruchomościami i prowadzenia polityki sprzyjającej przemyślanym inwestycjom. Kataster może oznaczać również urzędowy spis nieruchomości sporządzany w celu

³ M. Wasilewski, K. Gruziel, *Funkcjonowanie podatku VAT w opiniach rolników indywidualnych*, Roczniki Nauk Rolniczych, Seria G, zeszyt 1, Warszawa 2006, s. 145.

⁴ S. Parma-Sztolc, *Podatki w zakresie różnych działań rolników ze szczególnym uwzględnieniem agroturystyki i zmian w prawie na rok 2011*, Warszawa 2011, s. 3.

⁵ K. Gruziel, *Zróżnicowanie obciążeń podatkowych z tytułu podatku rolnego w indywidualnych gospodarstwach rolnych*, Zeszyty Naukowe SGGW w Warszawie, Ekonomika i Organizacja Gospodarki Żywnościowej nr 79, Warszawa 2009, s. 160.

⁶ A. Sadowski, A. Baer-Nawrocka, *Ekonomiczne przesłanki sposobu rozliczania podatku VAT w gospodarstwach rolnych w świetle zmian przepisów w 2011 roku*, Zeszyty Naukowe SGGW w Warszawie, Ekonomika i Organizacja Gospodarki Żywnościowej nr 92, Warszawa 2011, s. 32.

ustalenia wartości, właściciela i transferu nieruchomości⁷. Wprowadzany jest głównie w celu ochrony praw właściciela przed osobami trzecimi. Z pojęciem „kataster” wiąże się tzw. wartość katastralna ustalana do celów podatkowych, oznaczająca urzędową minimalną wartość nieruchomości, która jest oparta na okręgowych urzędowych rejestrach. Sposób i wysokość obciążenia podatkowego uzależnione są od formy przychodu, ale też od stanu posiadania podatnika. Czasami dochodzi do sytuacji, że ustawodawca rezygnuje z jednej formy opodatkowania na rzecz innej. Powoduje to konieczność zainteresowania społeczeństwa w temacie ustalanych przez rząd podatków i śledzenia wszelkich zmian na bieżąco. Budzi to jednak wiele kwestii spornych, a niejednokrotnie zdarza się stanąć podatnikowi przed wyborem właściwego wariantu do rozliczenia z fiskusem. W obecnej sytuacji polscy podatnicy będący posiadaczami wszelkiego rodzaju nieruchomości z tytułu podatku od nieruchomości, podatku rolnego lub leśnego obciążani są należnościami, których wysokość uzależniona jest wyłącznie od powierzchni tychże własności, a dochód ten zasila budżety gmin. Jednak na przestrzeni lat i godnych uwagi wydarzeń historycznych forma opodatkowania nieruchomości w Polsce przyjmowała różne postacie. Wielokrotnie właściwe opodatkowanie nieruchomości okazywało się pomocne dla uzdrowienia stanu gospodarki⁸.

2. Metody badań

Celem opracowania jest określenie opinii rolników dotyczących przede wszystkim oceny dotychczas funkcjonującego podatku VAT oraz uwarunkowań i możliwości wprowadzenia podatku katastralnego w rolnictwie. Badania przeprowadzono w towarowych gospodarstwach indywidualnych objętych systemem zbierania i wykorzystywania danych rachunkowych z gospodarstw rolnych FADN (*Farm Accountancy Data Network*) i współpracujących z Instytutem Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – Państwowym Instytutem Badawczym (IERiGŻ-PIB)⁹. Próba PL FADN w Polsce została wybrana według kryterium standardowej nadwyżki bezpośredniej (*standard gross margin*)¹⁰. Wybrane obiekty badawcze mają zasadniczy udział w tworzeniu wartości dodanej w rolnictwie. Badania przeprowadzono w 2010 r. z wykorzystaniem kwestionariusza wywiadu. Dobór obiektów do badań był losowy i obejmował 302 gospodarstwa z terenu całej Polski. Doboru gospodarstw rolniczych dokonano na podstawie metody losowo-kwotowej, która wynikała ze znajomości próby PL FADN. Przy ustalaniu struktury próby zastosowano metodę proporcjonalnego doboru gospodarstw.

⁷ S.M. Lyons, *Międzynarodowy słownik podatkowy*, PWE, Warszawa 1997, s. 214.

⁸ J. Moldoch, *Wpływ opodatkowania wartości nieruchomości na funkcjonowanie polskiej gospodarki*, materiały konferencyjne, Krakowska Konferencja Młodych Uczonych, Kraków 2007, s. 634.

⁹ Zgromadzone dane są reprezentatywne dla około 745 tys. towarowych gospodarstw rolniczych położonych w czterech regionach PL FADN.

¹⁰ Standardowa nadwyżka bezpośrednia jest nadwyżką wartości produkcji danej działalności rolniczej nad wartością kosztów bezpośrednich w przeciętnych dla danego regionu warunkach produkcji.

Badaną populację gospodarstw rolniczych podzielono na dwie grupy, mając na uwadze intensywność produkcji oraz związek prowadzonej działalności z powierzchnią UR. Wyszczególniono następujące dwie warstwy grupowania: pierwszą, obejmującą typy TF1, TF5+6, TF8, oraz drugą, w skład której weszły TF2, TF4, TF7¹¹. Badaniem nie objęto gospodarstw o typie rolniczym TF3 ze względu na ich niewielkie znaczenie dla przeprowadzonych badań. W ramach wydzielonych warstw przyjęto dodatkowe kryterium grupowania gospodarstw: według powierzchni UR ogółem w przypadku warstwy pierwszej, natomiast dla drugiej – według siły ekonomicznej (ESU)¹². Ze względu na małą liczebność w wybranych grupach klasyfikacji według kryterium UR i ESU w pierwszej warstwie w typach rolniczych TF1 oraz TF5+6 połączono grupy obszarowe do 5 ha UR z 5-10 ha UR w jedną, natomiast w typie rolniczym TF2 połączono grupy o sile ekonomicznej 2-4 ESU z 4-8 ESU oraz w TF4 grupy 40-100 ESU z powyżej 100 ESU.

W celu przeprowadzenia badań z wykorzystaniem kwestionariusza wywiadu gospodarstwa rolne pogrupowano według trzech kryteriów, tj. powierzchni UR (< 15, 15-30 oraz > 30 ha UR), siły ekonomicznej (2-4, 4-8, 8-16, 16-40 i >40 ESU) oraz typu rolniczego (TF1 – uprawy polowe, TF5+6 – zwierzęta w systemie wypasowym, w tym krowy mleczne, TF7 – zwierzęta ziarnożerne – oraz TF8 – mieszane).

3. Wyniki badań

Zdaniem średnio 38,6% respondentów podatek katastralny będzie dodatkowym obciążeniem, na które nie stać właścicieli polskich gospodarstw (tab. 1). We wszystkich grupach gospodarstw według wydzielonych kryteriów nie stwierdzono zasadniczych różnic w kształtowaniu się opinii tego rodzaju, co może oznaczać, iż rolnicy bez względu na powierzchnię UR, siłę ekonomiczną oraz typ rolniczy nie godzą się na dodatkowe obciążenia, jakie wynikałyby z tytułu katastru. Respondenci odpowiadali również, iż podatek katastralny spowoduje zmniejszenie opłacalności produkcji rolnej (średnio 29,2% odpowiedzi). Najwięcej opinii w tym zakresie stwierdzono wśród badanych z gospodarstw o sile ekonomicznej 8-16 ESU (35,8%). Odnotowano również fakt, że wraz ze wzrostem powierzchni UR gospodarstwa coraz mniej rolników stwierdzało, iż wprowadzenie podatku katastralnego zmniejszy opłacalność produkcji. Może to znaczyć, iż w dużych obszarowo gospodarstwach nawet dodatkowe obciążenia fiskalne nie wpływają na obniżenie efektywności działalności rolnej.

W opinii przeciętnie 15,8% rolników wprowadzenie podatku katastralnego nie jest zasadne ze względu na podobieństwo w jego konstrukcji do podatku rolnego, który jest również uzależniony od majątku gospodarstwa (powierzchni UR). Wraz ze wzrostem powierzchni UR gospodarstwa liczba udzielonych odpowiedzi tego rodzaju zwiększała się. Zdaniem średnio 13,3% badanych rolników wprowadzenie

¹¹ Typy rolnicze: TF1 – uprawy polowe, TF2 – uprawy ogrodnicze, TF3 – winnice, TF4 – uprawy trwałe, TF5+6 krowy mleczne + zwierzęta w systemie wypasowym, TF7 – zwierzęta ziarnożerne, TF8 – mieszane.

¹² *Economic Size Unit*, 1 ESU = 1200 euro.

katastru spowoduje spadek opłacalności inwestycji w rzeczowy majątek trwały, zatem nie jest uzasadnione wprowadzanie w rolnictwie tego rodzaju obciążenia. Stwierdzono wzrost udziału odpowiedzi tego typu wraz ze zwiększaniem powierzchni UR gospodarstwa. Najwięcej opinii w tym zakresie stwierdzono w gospodarstwach o sile ekonomicznej 16-40 ESU (18,7%), natomiast najmniej – wśród rolników z gospodarstw najmniejszych pod względem powierzchni UR.

W opinii większości badanych – przeciętnie 60,3% – rolnictwo powinno być wyłączone z opodatkowania podatkiem katastralnym. Nie zauważono jednoznacznej tendencji w kształtowaniu się tego rodzaju odpowiedzi. Może to oznaczać, iż bez względu na powierzchnię UR, siłę ekonomiczną oraz typ rolniczy gospodarstwa rolnicy są zasadniczo przeciwnikami wprowadzania podatku katastralnego. Średnio 20,6% rolników stwierdziło, iż przy ewentualnym wprowadzaniu podatku katastralnego należy uwzględnić niższą – preferencyjną – stawkę dla gospodarstw w stosunku do pozostałych podmiotów gospodarczych. Najwięcej odpowiedzi tego rodzaju odnotowano w gospodarstwach o typie rolniczym „zwierzęta ziarnożerne” (28,9%).

W tabeli 2 przedstawiono opinie rolników dotyczące oceny funkcjonowania podatku VAT w rolnictwie. Przeciętnie 53,9% badanych nie korzysta z możliwości odliczenia podatku od towarów i usług. Wraz ze wzrostem powierzchni UR oraz siły ekonomicznej gospodarstw liczba rolników nieodliczających VAT malała. Najmniej odpowiedzi tego typu odnotowano w gospodarstwach najsilniejszych pod względem ekonomicznym (27,3%). Można zatem stwierdzić, iż badani z największych pod względem siły ekonomicznej gospodarstwach wykorzystują w dużej mierze możliwość odzyskania części podatku VAT. Największa liczba rolników nieodliczających podatku VAT wystąpiła w gospodarstwach najsłabszych pod względem ekonomicznym, tj. 2-4 ESU (76,2% odpowiedzi).

Średnio 17,8% respondentów przy odliczaniu podatku VAT korzysta z pomocy prywatnego biura rachunkowego. Wraz ze wzrostem powierzchni UR gospodarstwa liczba odpowiedzi tego typu zwiększała się. Oznaczać to może, iż im większe jest gospodarstwo i skala odliczenia wyższa, tym częściej rolnik wykorzystuje profesjonalne usługi rachunkowe. Najwięcej opinii dotyczącej rozliczania podatku od towarów i usług z pomocą biura rachunkowego odnotowano w gospodarstwach największych pod względem ekonomicznym (36,4%) oraz o typie rolniczym „zwierzęta ziarnożerne” (30,6%). Sytuacja taka może wynikać z tego, iż wielkość odliczeń w tych gospodarstwach jest wysoka. Szczególnie w gospodarstwach o typie rolniczym „zwierzęta ziarnożerne” większość pasz pochodzi z zakupu, zatem VAT podlegający odliczeniu stanowi znaczną kwotę.

W opinii przeciętnie 15,1% rolników podatek VAT w rolnictwie funkcjonuje na prostych i przejrzystych zasadach. Takiej odpowiedzi w największym stopniu udzielali badani z gospodarstw największych pod względem ekonomicznym (27,3%). Jednocześnie żaden rolnik z tych gospodarstw nie korzysta z pomocy ośrodków doradztwa rolniczego (ODR) przy rozliczaniu podatku VAT. Przeciętnie 7,5% rolników jest zdania, iż podatek VAT w swej konstrukcji jest zbyt skomplikowany i utrudnia realizację transakcji. Nie odnotowano pod tym względem istotnych różnic w kształ-

Tabela 1. Możliwość wprowadzenia podatku katastralnego w gospodarstwach rolniczych [%]

Wyszczególnienie	Powierzchnia UR			Siła ekonomiczna ESU					Typ rolniczy				Średnio
	<15	15-30	>30	2-4	4-8	8-16	16-40	>40	TF1	TF5+6	TF7	TF8	
1. Jak ocenia Pan/-i ewentualne wprowadzenie podatku katastralnego od posiadanego majątku?													
a) jako dodatkowe obciążenie, które zmniejszy opłacalność produkcji rolniczej	32,0	28,1	27,4	29,5	27,8	35,8	26,7	23,8	27,2	27,0	33,3	28,2	29,2
b) jako kolejne obciążenie, na które nie stać polskiego rolnika	41,3	38,5	36,3	42,6	37,9	38,9	36,0	40,5	34,4	45,9	41,7	38,8	38,6
c) podatek rolny jest także naliczany od majątku gospodarstwa (ziemi) i wprowadzenie podatku katastralnego nie jest zasadne	14,0	16,1	17,3	13,1	16,9	13,7	16,0	19,0	19,2	10,8	14,6	16,7	15,8
d) zależy to od poziomu przyjętej stawki tego podatku	3,3	1,6	2,2	3,3	3,2	2,1	0,0	0,0	3,2	2,7	0,0	2,6	2,3
e) rolnicy mogą uznać za nieopłacalne dokonywanie inwestycji zwiększających wartość posiadanego majątku	9,3	14,6	15,1	9,8	13,7	9,5	18,7	14,3	16,0	12,2	10,4	12,3	13,3
2. Jakie założenia w odniesieniu do podatku katastralnego powinny zdaniami Pana/-i być uwzględnione przy jego wprowadzaniu?													
a) jednolita stawka dla wszystkich podmiotów prowadzących działalność	1,9	0,9	0,0	2,4	0,0	2,8	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	1,4	0,9
b) rolnicy powinni opłacać niższą stawkę niż inne pozarolnicze podmioty gospodarcze	24,8	14,9	22,3	22,0	18,9	22,2	23,4	17,4	14,3	22,6	28,9	21,7	20,6
c) podatek ten nie powinien obejmować gospodarstw rolnych najbiedszych pod względem ekonomicznym	15,2	18,4	14,3	12,2	16,9	19,4	10,6	17,4	18,6	17,0	15,8	15,4	16,1
d) rolnictwo powinno być wyłączone z opodatkowania podatkiem katastralnym	58,1	62,3	60,7	61,0	62,2	54,2	63,8	60,9	67,1	58,5	50,0	58,7	60,3

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 2. Funkcjonowanie podatku VAT w rolnictwie w opinii rolników indywidualnych [%]

Wyszczególnienie	Powierzchnia UR					Siła ekonomiczna ESU					Typ rolniczy				Średnio
	<15	15-30	>30	2-4	4-8	8-16	16-40	>40	TF1	TF5+6	TF7	TF8			
1. Jak ocenia Pan/-i funkcjonowanie podatku VAT w rolnictwie?															
a) funkcjonuje na bardzo prostych i klarownych zasadach	12,6	11,4	20,7	11,9	10,6	19,1	20,0	27,3	15,1	19,6	22,2	13,8	15,1		
b) jest zbyt skomplikowany i powoduje duże utrudnienia przy realizacji transakcji	6,8	8,8	6,9	4,8	8,6	5,9	8,0	9,1	11,0	5,9	2,8	6,9	7,5		
c) przy rozliczaniu podatku VAT jestem zmuszony/-a do korzystania z pomocy prywatnego biura rachunkowego	14,6	16,7	22,4	7,1	15,9	22,1	20,0	36,4	19,2	5,9	30,6	14,5	17,8		
d) przy rozliczaniu podatku VAT jestem zmuszony/-a do korzystania z pomocy ODR	2,9	3,5	6,0	0,0	2,6	7,4	10,0	0,0	5,5	13,7	5,6	0,7	4,2		
e) nie korzystam z możliwości odliczenia podatku VAT	62,1	59,6	40,5	76,2	60,9	42,6	40,0	27,3	47,9	52,9	36,1	62,8	53,9		
2. Jak ocenia Pan/-i skutki dla gospodarstwa wprowadzenia podatku VAT?															
a) nie stwierdziłem/-am żadnych pozytywnych skutków	17,7	16,7	8,3	35,0	15,3	7,6	5,9	9,7	14,8	13,8	8,9	16,9	14,1		
b) pozwala zwiększyć płynność pieniężną poprzez zwrot przez urząd skarbowy podatku VAT	17,5	11,5	15,8	5,0	14,8	16,5	17,6	19,4	14,8	15,5	20,0	11,7	14,9		
c) korzyści z tytułu zwrotu zapłaconego podatku VAT są zbyt małe w porównaniu ze wzrostem kosztów produkcji, w tym cen środków do produkcji	14,0	21,5	20,3	20,0	13,6	25,3	23,5	22,6	22,7	20,7	17,8	17,5	18,9		
d) zwrot podatku nie rekompensuje spadku cen produktów rolniczych	16,7	24,6	16,5	10,0	20,5	20,3	23,5	16,1	20,5	10,3	17,8	22,1	19,1		
e) zachęca do wdrożenia procesów inwestycyjnych	28,9	19,2	30,8	17,5	29,5	24,1	21,6	32,3	21,6	29,3	33,3	24,0	26,3		
3. W jaki sposób rozlicza Pan/-i podatek VAT?															
a) na zasadach ogólnych	22,0	13,9	45,2	7,1	22,5	36,9	30,0	65,0	28,4	29,2	40,6	18,9	27,0		
b) na zasadach ryczału	47,0	56,4	34,6	52,4	46,4	47,7	45,0	25,0	44,8	45,8	46,9	46,2	46,1		
c) nie podlegam rozliczeniom z tytułu VAT	31,0	29,7	20,2	40,5	31,2	15,4	25,0	10,0	26,9	25,0	12,5	34,8	27,0		

Źródło: opracowanie własne.

towaniu się tego rodzaju odpowiedzi, co może oznaczać, iż dla niewielkiej liczby rolników bez względu na powierzchnię UR, siłę ekonomiczną oraz typ rolniczy rozliczenie podatku VAT jest skomplikowane i niejasne.

Dla średnio 26,3% badanych wprowadzenie podatku VAT w rolnictwie przyczyniło się do wdrażania procesów inwestycyjnych w gospodarstwach rolniczych.

Nie stwierdzono jednoznacznej tendencji w kształtowaniu się takiej odpowiedzi. Najwięcej opinii tego rodzaju odnotowano w gospodarstwach o typie rolniczym „zwierzęta ziarnożerne” (33,3%) oraz w najsilniejszych pod względem siły ekonomicznej (32,3%). Sytuacja taka może oznaczać, iż rolnicy z tych gospodarstw umiejętnie wykorzystywali odliczenia podatku VAT przy wdrażaniu procesów inwestycyjnych, poprawiając tym samym kondycję finansową.

Średnio 19,1% badanych sądzi, iż zwrot z podatku od towarów i usług nie rekompensuje spadku cen produktów rolniczych. Takiej odpowiedzi stopniu najczęściej udzielili rolnicy z gospodarstw o powierzchni UR 15-30 ha (24,6%). Ponadto nie stwierdzono istotnego zróżnicowania w kształtowaniu się tego rodzaju opinii, co może oznaczać, iż bez względu na wydzielone kryterium grupowania respondenci w jednakowym stopniu twierdzili, iż odliczenia podatkowe nie są korzystne ze względu na wahania cen produktów rolniczych.

Przeciętnie 14,1% rolników nie zauważa żadnych pozytywnych skutków wprowadzenia podatku VAT w rolnictwie. Najwięcej takiej opinii odnotowano w gospodarstwach najmniejszych obszarowo oraz najsłabszych pod względem ekonomicznym (odpowiednio 17,7 i 35% odpowiedzi). Warte zauważenia jest fakt, iż rolnicy z tych gospodarstw deklarowali w największym stopniu, iż nie korzystają z odliczeń z tytułu podatku od towarów i usług. Nie stwierdzono istotnego zróżnicowania w kształtowaniu się tego rodzaju odpowiedzi przy kryterium podziału według typu rolniczego. Przeciętnie 27% respondentów nie podlegało rozliczeniom z tytułu VAT, 46,1% badanych rozliczało się na zasadach ryczałtu, natomiast 27% na zasadach ogólnych. Największa liczba rolników niekorzystających z odliczeń VAT wystąpiła w gospodarstwach najmniejszych pod względem powierzchni UR oraz siły ekonomicznej. Nie odnotowano zasadniczych różnic w podleganiu zasadom ryczałtowego rozliczania podatku VAT we wszystkich wydzielonych kryteriach. Oznacza to, iż większość rolników bez względu na powierzchnię UR, siłę ekonomiczną oraz typ rolniczy korzysta z tej formy odliczania podatku od towarów i usług.

4. Podsumowanie

Celem przeprowadzonych badań było określenie opinii rolników indywidualnych w zakresie oceny funkcjonowania podatku VAT w rolnictwie oraz możliwości wprowadzenia podatku katastralnego. Na podstawie przeprowadzonych analiz sformułowano następujące wnioski:

1. Rolnicy w większości stwierdzali, iż rolnictwo nie powinno być obejmowane dodatkowo podatkiem katastralnym ze względu na podobieństwo w konstrukcji do podatku rolnego. Ponadto właściciele małych gospodarstw pod względem po-

wierzchni UR oraz siły ekonomicznej stwierdzali, iż wprowadzenie podatku katastralnego spowoduje znaczące zwiększenie obciążeń fiskalnych gospodarstwa oraz spadek opłacalności działalności rolniczej.

2. Na ogół rolnicy z małych gospodarstw nie oceniali dobrze i nie zauważali pozytywnych skutków funkcjonowania systemu podatku VAT w rolnictwie, ponieważ skala odliczeń z tego tytułu nie rekompensuje wahań w cenach produktów rolniczych. Jedynie właściciele dużych obszarowo gospodarstw oraz najsilniejszych pod względem ekonomicznym stwierdzali, iż odnoszą korzyści z tytułu odliczeń w ramach podatku VAT. Większość respondentów deklarowała rozliczanie się na zasadach ryczału, natomiast rolnicy z małych gospodarstw stwierdzali, iż nie korzystają z żadnych odliczeń z tytułu podatku od towarów i usług. Największa liczba rolników niekorzystających z odliczeń VAT wystąpiła w gospodarstwach najmniejszych pod względem powierzchni UR oraz siły ekonomicznej.

Literatura

- Gruziel K., *Zróżnicowanie obciążeń podatkowych z tytułu podatku rolnego w indywidualnych gospodarstwach rolnych*. Zeszyty Naukowe SGGW w Warszawie, Ekonomika i Organizacja Gospodarki Żywnościowej nr 79, Warszawa 2009.
- Lyons S.M., *Międzynarodowy słownik podatkowy*, PWE, Warszawa 1997.
- Moldoch J., *Wpływ opodatkowania wartości nieruchomości na funkcjonowanie polskiej gospodarki*, materiały konferencyjne, Krakowska Konferencja Młodych Uczonych, Kraków 2007.
- Parma-Sztołc S., *Podatki w zakresie różnych działań rolników ze szczególnym uwzględnieniem agroturystyki i zmian w prawie na rok 2011*, Warszawa 2011.
- Sadowski A., Baer-Nawrocka A., *Ekonomiczne przesłanki sposobu rozliczania podatku VAT w gospodarstwach rolnych w świetle zmian przepisów w 2011 roku*, Zeszyty Naukowe SGGW w Warszawie, Ekonomika i Organizacja Gospodarki Żywnościowej nr 92, Warszawa 2011.
- Wasilewski M., Gruziel K., *Funkcjonowanie podatku VAT w opiniach rolników indywidualnych*, Roczniki Nauk Rolniczych, Seria G, zeszyt 1, Warszawa 2006.
- Ustawa z dnia 11 marca 2004 r. o podatku od towarów i usług (DzU nr 54, poz. 535).

FUNCTIONING OF VALUE ADDED TAX IN THE OPINION OF INDIVIDUAL FARMERS AND THE POSSIBILITIES OF CADASTRAL TAX IMPLEMENTATION IN AGRICULTURE

Summary: The aim of the study is to present the opinion of farmers on the introduction of a cadastral tax in agriculture and the evaluation of previously functioning VAT. In 2010 the authors carried out guided interview using a questionnaire. The selection of households for the study was random and affected 302 households from the whole Poland. In the opinion of most farmers cadastral tax will increase the fiscal burden of households and reduce the profitability of agricultural production. Farmers from farms having small area of arable land and the ESU have not well assessed the results of VAT functioning in agriculture, because the scale of deductions on this account does not compensate for the fluctuations in the prices of agricultural products.

Keywords: agricultural tax, cadastre, VAT in agriculture.